

gatni, s így az experimentum útján egy gazdagabb jövőt előkészíteni; s végre hangsúlyozom, hogy ezen gondolkozásom egyik szintén vallott követelménye, hogy akkor, ha a társadalom eltesped, ha nincs meg abban az új alkotásra az erő és képesség, maga az állam van hivatva új experimentáló intézmények initiálására a végett, hogy a társadalmat tespedt állapotából felrázza, sajátos alakulások teremtésére, esetleg az experimentum beválása esetén azok utánzására indítsa.

Sajnos, hogy a magyar, aki a burocratiához a multban nem értett, ma épen az oktatás terén sokkal burocratikusabban gondolkodik, mint az ezért kigúnyolt német. Míg amott ezek a katonaságnál, de ott is inkább csak külső értelemben szeretik az uniformist, a tanügy terén ellenben hivatalosan is az individuatiót, — így pl. a reformiskolákkal szemben — támogatják, addig nálunk politikai mellék célok érdekében belefacsarodtunk épen az oktatás mezején az uniformisba s így mi magunk bénítottuk meg az egyeseknek, valamint a társadalomnak initiáló munkásságát, sőt képességét.

Ezzel az irányattal, nézetem szerint, szakítanunk kell; s nem lehetne radikálisabban szakítani, mintha maga az állam volna e téren a kezdeményező.

Ez alapon kívánom, hogy az esetre, ha alkalmas egyén, igazgató találkoznék, az általam körvonalozott középiskola lyceumi tetőzettel itt Kolozsvárt felállítsassék. A rendes főigazgató hatósága alá tartoznék ez intézet; az egyetemmel pedig semmiféle összeköttetésben nem lenne, kivéve tanárai útján, akik közül a lyceumiak az egyetemi magántanárság megszerzésére volnának kötelezendők.

Ha a jelenlegi kolozsvári tanárképző intézet a fejlődés differenciáló törvényét követve, e kettős irányban való átalakulását tehetsége szerint előmozdítja: úgy nézetem szerint a tanárképzés nagyfontosságú követelményével szemben feladatát teljesítette.

SCHNELLER ISTVÁN.

A KERESKEDELMI ISKOLÁK REFORMJA.

A közgazdasági érdekek körül való versengés, ami újabban a modern államok politikájában dominál, hatással van az egész közszellem átalakítására, a gyakorlati eszmék terjesztésére s így a szakoktatási intézmények fejlődésére is.

A szakoktatási intézmények közt a művelt államok mindinkább nagy jelentőséget tulajdonítanak különösen a kereskedelmi szakoktatásnak. A világkereskedelemben vezető amerikaiak, angolok és németek fokozott gondozással fejlesztik kereskedők képzésére hivatott intéz-

ményeiket. Szinte versenyeznek egymással, hogy kereskedőiket szakismeretekben és sociális tekintetben emeljék. Különösen az angolok léptek újabban akcióba az amerikaiakkal és németekkel szemben, akik előttük kezdenek tért foglalni a világpiacon.

Amennyire konzervatív volt az angol ezelőtt a kereskedők nevelésében, mely jobbára csak az üzleti főnökök mellett szerzett gyakorlatra szorítkozott, annál nagyobb gondot fordít most az intenzivebb képzettség céljából szakiskoláinak reformjára. Különösen a *modern nyelveket, kereskedelmi és gazdasági tárgyakat tanítják szorgalmasan*. Tényleg ezek az ismeretek a legszükségesebbek a kereskedelem terén.

Hogy mily tekintélye van az angol kereskedőknek s mily magas pozíciókra tehetnek szert a társadalomban, sőt politikai téren is, azt újságolvasó közönség előtt fölösleges példákkal illusztrálnunk. Elég, ha rámutatunk Chamberlain, vagy Cadbury, avagy az amerikai Carnegie, Wharton s hasonló kiválóságok élettörténetére. Közvetlen tájékozást nyújtottak magukról, egyéniségükről, hazai viszonyaikról angol vendégeink, akik körünkben időztek mostanában. Bámultuk nemzeti műveltségükből eredő öntudatukat, praktikus gondolkozásukat, gazdag tapasztalásukat. A társaságnak még nőtagjai is nagy öntudattal emlegették hazájuk kereskedelmi jellegét, melynek anyagi és erkölcsi erejüket köszönhetik. Míg nálunk a hivatalnoki középosztály foglal tért a társadalomban, addig Angliában főképpen a közgazdaságot képviselő iparosok és kereskedők imponálnak. Az angol iparos és kereskedő a legelőkelőbb társaságokban otthonos. Így van ez Németországban, Svájcban, Franciaországban s még inkább Amerikában, hol az egyéni érvényesülés, *mint az emberi tulajdonok legjogosultabb minősítése* tör utat magának a létért való küzdelemben.

Nálunk, sajnos, még nem szűnt meg a konzervatív fölfogás bizonyos hagyományos formák iránt. Az előítéletnek is meg kellene törnie teljesen oly irányban, hogy a különböző iparos mesterségek s a kereskedői foglalkozás ép oly tisztességes munkakörnek tekintessék, mint bármely külsőképpen «előkelő» pálya. Az ilyen ósdi előítéletekből folyó disztinkció lassan bár, de meg fog változni s a nagyközönség nálunk is olyan számottevő tényezőnek fogadja és tiszteli az iparost és kereskedőt, mint a milyen akár a született gentrygazda. Ehhez a demokratikus, de tisztultabb s emelkedett világnézetlethez persze tradíció kell s a közművelődés fejlettebb foka. Ebben pedig erős tényező az általános közműveltség alapozása, valamint a technikai tudományok fejlődése, a sociális, tiszta szellem terjedése s ezzel együtt különösen a *népoktatás* haladása. A népiskolák sikeres működése mozdította elő leginkább a német szakiskolák törekvéseit is. Ilyen irányban követik most az angolok a németek példáját.

E nagy nemzetek haladásából és intézményeiből annál inkább meríthetünk mi tanulságokat, hogy az általános közműveltség alapját megvető népoktatás és technikai nevelésügy hézagait pótoljuk. Minden pályán a szakműveltség az általános műveltség alapján emelkedik s csak így fejleszthető a speciális élethivatás.

Ezért szükséges, hogy már a szakiskolákba s így a kereskedelmi iskolába is bizonyos fokon befejezett általános műveltséggel lépjenek be a növendékek s azt ott is gyarapítsák. *Mert azáltal emelkedik a kereskedőnek is az egyéni értéke, ha nemcsak szakképzett, de egyúttal művelt ember.*

Megvan tehát az értékes jelentősége annak, hogy az országos ipari és kereskedelmi oktatási Tanács, mely már letárgyalta felső kereskedelmi iskoláink revíziójának alapelveit, munkálatainak során a humánus és reális szakképzés tartamára nézve gondos figyelemmel volt s a külső keretre vonatkozólag szintén készített tervezetet.

Nevezetesen a többi közt amellet határozott a Tanács, hogy a kereskedelmi iskolába továbbra is a közép- és polgári iskola negyedik osztályát sikerrel végzett növendékek vétessenek föl. A Tanács még a következő elveket mondta ki az iskola szervezésére és oktatási irányára vonatkozóssal. Az iskola a gyakorlati élet kívánalmaihoz alkalmazkodjék. A magyar nyelv tanításában főcél legyen a fogalmazó képesség. Az idegen nyelvek gyakorlatilag tanítandók s a cél a társalgás és levelezés anyagának elsajátítása legyen. A számtanban biztos és gyors számolásra kell törekedni. A könyvvitel gyakorlati céljára való tekintettel taníttassék. A magyar kereskedelmi levelezés szaktárgy legyen, az idegen pedig az illető nyelvekkel kapcsolatban taníttassék. A jogi és közgazdasági tárgyak a tanulók fölfogásához képest taníttassanak. A chemia és áruismeret külön választassék. A gyorsírás kötelező legyen, a gépirás fakultatív. A tanulók folytonos önművelésre, továbbképzésre ösztönöztessenek. Szép és rendes írásra kell őket szoktatni s a kereskedelmi gyakorlatnak megfelelően már az iskolában meg kell ismertetni a bureau képét. De az ifjakat nemcsak az irodai munkára, hanem az önálló* kereskedelemre is elő kell készíteni. A testi nevelés érdekében a torna kötelező legyen és minden intézet iskola-orvost kapjon.

De kiterjedt a gondja a Tanácsnak a szakképzés, testi nevelés mellett az ethikaira is. A jellemképzés feladatát ugyanis így állapította meg: «Tiszta karakterű, önálló és következetes gondolkodású, jó ítélőképességű és akaraterős, a közügyek iránt érdeklődő, hazafias, áldozatkész, munkás, takarékos, *élelmes*, *szerény* fellépésű kötelességtudó, pontos, rendes, magukat ez életben tovább művelni hajlandó és tudó ifjakat neveljen a felső kereskedelmi iskola. Csepegtesse belé-

jük a fizikai fáradtsággal járó kereskedelem megbecsülését és a vállalkozó szellemet.» Ehhez igazán már nem lehet több kívánni valót hozzátenni. Sőt egyik-másik kívánság nehezen egyeztethető össze, mert például alig lehet *széreny* fellépésű az, ki *életmes* akar lenni!... Kétségtelen azonban, hogy ha a jövőendő kereskedelmi iskola ezeket a nevelési elveket mind meg tudja valósítani, akkor *tökéletesen* megoldotta az emberi nevelés nagy problémáját.

A revízió munkálatainak eredménye mindenesetre javítani fogja a jelenlegi állapotokat, melyeknek az 1895. évi országos szervezet adott keretet a felső kereskedelmi iskolák három éves tanfolyamában.

Ez az 1895. évi szervezet új korszakot nyitott meg a hazai szakoktatás történetében. Több tekintetben lehet azt méltatni. Kétségtelen érdeme első sorban az, hogy ez az első külön szervezet, melylyel a kereskedelmi iskolák és tanáraik a közoktatás rendszerében, más oktatási ágtól függetlenül, külön helyet foglalhatnak el középiskolai ranggal és fizetéssel. Ebben a szervezetben az iskolák adminisztrációja is szabályzatot kapott.

Tanulmányi tekintetben azonban már kezdetben megindult a panasz, hogy a szervezet a tanulókat túlterheli. A túlterhelő és szétforgácsolt tantervi s a szétáradó elméleti követelmények miatt támadtak az észrevételek. A túlterhelő tanítási anyag mellett heti 34 kötelező óra súlyosodik a tanulóra és a tanárra.

Ezen a túlterhelésen van hivatva a *revízió* segíteni, könnyíteni és javítani, amelynek természetes, észszerű és logikus következménye csak az lehet, hogy *redukáltassék* az oktatási anyag anélkül, hogy a tanítási cél leszállítassék.

A reform kérdésében az egész ország kereskedelmi és közigazdasági s tanügyi szakköreiből összegyűjtött vélemények túlnyomó többsége a Tanács tagjaival egyetemben ki is mondta, hogy *redukálni* kell a mai tanítási anyagot s azt gyakorlatiasabbá kell tenni. Ennek az elvnek megfelelően a heti órák kötelező számát redukálták 30-ra.

Ezzel szemben azonban az a kívánság, hogy a mai három évfolyamú iskolák négy évesek legyenek, a redukció és gyakorlatiasság elvével ellentétben van.

Különösen pedig, a közszükség szempontjából — mert mégis csak ez lehet irányadó — részünkről abban a véleményben vagyunk, hogy fölösleges a mai iskolák keretét még egy évvel kiterjeszteni, mivel ezáltal a növendék egy évvel később jutna a gyakorlati életbe. A tanfolyam 4 évre való emelésére nincsen szükség, s végre ebben az a döntő szempont, hogy a középfokú, bár felsőnek nevezett kereskedelmi iskolák elé tűzött oktatási cél elérhető-e három év alatt?

Erre nézve a fentebbi elvek és tapasztalatok alapján egész meggyőződéssel mondhatjuk, hogy igen!

Így nyilatkoznak szakköreinkből is igen sokan. A beküldött 158 nyilatkozat közül ugyanis 67, leginkább gyakorlati szakvélemény, az oktatási célra három évet elegendőnek tart. 46 vélemény lefelé kívánná bővíteni az iskolát olyképpen, hogy a növendékek már a közép- vagy polgári iskola III. osztályából jönnének a kereskedelmibe. 36 vélemény pedig fölfelé akar negyedik évet. 9 vélemény nem foglalt álláspontot. Ezenkívül még többen vannak olyan szakférfiak, akik egyáltalán nem nyilatkoztak e kérdésben, de azért nincsenek a négy év mellett.

Mint látjuk, az illetékes közvélemény abszolút többsége amellelt van, hogy a kereskedelmi pályára készülő tanulóknak a jövőben se terjedjen hét évnél tovább iskolai kötelezettsége, valamint a 3 év mellett van a vélemények tekintélyes tartalmi súlya is.

Így a *Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara* ezt mondja: «Nézetünk szerint az esetre, ha a mostani anyag lényegesen redukáltatik, erre szükség nem volna. Egy újabb negyedik évfolyam létesítését azért tartjuk mellőzendőnek, mert ez megakadályozná azt, hogy a tanuló ifjúság minél fiatalabb korban lépjen be az üzletekbe, ami avval az általánosan elismert nagy előnnyel jár, hogy a fiatal kor rugalmasságával, üdeségével és fogékonyságával nehézség nélkül és aránylag könnyebben lehet az üzleti életbe beilleszkedniök, annak változatos követelményeinek megfelelniök és azokra az iskolában amúgy sem elsajátítható ismeretekre szert tenniök, amelyek nélkül semmiféle szakmában sem lehet boldogulni.»

A *Magyar Kereskedelmi Csarnok* véleménye értelmében törekedni kell «a túlterhelés megszüntetésére, a tanítás anyagának redukciójára és helyesebb beosztására.» Az emlékeztetést terhelő adatok, az elméleti elvont tantételek kiküszöbölendők, és az egész előadásnak gyakorlatibb irányt kell adni; a mindennapi üzleti életben, különösen pedig az áruüzletben szükséges ismeretek tanítására kell főgondot fordítani. A házi feladatok a legkisebb mértékre szorítandók le. Gondot kell fordítani a tanítás gyakorlati szellemére és arra, hogy a tanárok céltudatosan, tervszerűen és koncentrikusan adják elő a tárgyakat, különösen az összefüggő kereskedelmi szakismereteket. E gyakorlati irány fejlesztése és folytonos ellenőrzése végett szaporítani kell alkalmas berendezésekkel és intézményekkel a gyakorlati élet és az iskola közötti érintkező pontokat, hogy egymásra termékenyítően hassanak. Kívánatos oly tanerők alkalmazása, akik a gyakorlati üzleti életet tapasztalatból ismerik. Az évfolyamok felfelé vagy lefelé való szaporítását nem ajánlhatjuk.»

A *Budapesti Kereskedelmi Testület* véleménye: «Az általános műveltséghez tartozó anyagból mindazt el kell hagyni, ami csupán az emlékezetet terheli, de az értelemnek, gondolkodó képességnek fejlesztéséhez nem járul hozzá és gyakorlati szempontból sem értékes. A kereskedelmi szaktárgyak körében a tanítás anyaga tetemesen redukálható. Nevezetesen ki lehet hagyni mindazt, ami a közönséges kereskedelmi életben felesleges és speciális irányban a kereskedelmi főiskolára tartozik. Az évfolyamok száma nem szaporítandó.»

A *Magántisztviselők Országos Szövetsége* ezt kívánja: «Az általános műveltség tárgyait igazán lelket képzőkké kell az iskolának tennie. A szaktárgyakból csak az maradjon meg, amit a gyakorlat kíván. Évfolyamok száma nem szaporítandó. Ellenben kívánatos a kereskedelmi iskolák számának csökkentése.»

Itt nem sorolhatjuk fel valamennyi véleményt, amelyekből leginkább a reformot illetőleg a redukció és a gyakorlatiasság iránti óhajtás nyilvánul meg. Még csak a kereskedelmi iskolai tanárság véleményét emeljük ki.

A *Kereskedelmi Szakiskolai Tanárok Országos Egyesületének* véleménye szerint a mai tanterv minden tárgyból a befogadó képességet messze túlhaladó maximumot írja elő, minimális óraszámmal. Ezért nem felel meg. Egyes tárgyak nem részesülnek fontosságukhoz mért elbánásban, másokban túltengés mutatkozik. A rokontárgyak közötti összefüggés több helyütt megszakad; sok a felesleges és időt rabló ismétlés. Nincsen harmónia az általános és kenyérstudiumok közt. A tanítás anyagának gondos redukiója egyik sarkpontja a reformnak. Ezentúl is három évfolyamot kíván, heti 30 kötelező órával. A harmadik nyelvet fakultatívvá tenné.

Az a körülmény, melyre némelyek hivatkoznak, hogy Ausztria négy évre emeli kereskedelmi iskoláinak osztályait, nem lehet ok a mi eltérő viszonyaink között való utánzásra. De e szomszéd példa nem gyöngítheti álláspontunkat, mivel Ausztriában sem terjed túl a képzés általános kötelezettsége a hét éven, amennyiben ott a polgári iskola III., vagy a középiskola IV. osztályából a növendékek, a kereskedelmi iskola első, illetőleg második évfolyamába is beléphetnek. Szóval a kereskedelmi középfokú iskolázása a tanulóknak ott is rendszerint 17. életévükben befejeződik.

Így van ez Angliában, Amerikában, Németországban, hol a 13—14 éves korban kezdődő középfokú kereskedelmi szakképzés időtartama általában nem terjed túl három éven.

Sőt ezen államokban s másutt is jóval rövidebb kurzusok is adnak megfelelő gyakorlati kiképzést a szaktárgyakban és a modern nyelvekben. Nálunk is van erre példa. Franciaországban két évig

tart az École supérieure de commerce-ben a tanfolyam. A svájci szövetségtanács s egyes kantonok a kereskedelmi iskolák anyagi támogatását ahhoz a föltételhez kötik, hogy legalább három évfolyamúak legyenek. A belgiumi szakiskolák főtipusa három éves. Még messzebb is mehetünk, mivel Japán műveltségével Európához közel jutott. Ott a másod- (közép) fokú kereskedelmi iskolák szintén három osztályúak. Ide is, mint nálunk, a középiskola negyedik osztályát végzett 14 éves tanulók vétetnek föl.

A külföldi példák után, a mi hazai viszonyainkkal összevetett kritikával kívánjuk megállapítani érveinket, indokainkat s tanulságainkat. *Nézetünk szerint iskolaiügyünknek első sorban saját viszonyaink szükségletéhez s a gazdasági élethez kell alkalmazkodnia.*

Ez a természetes föltétele a fejlődésnek! Nem volna pedig természetes arányú a fejlődés, hanem mesterséges külső fejlesztés, ha már most négy évesé tennők iskoláinkat csak azért, hogy reformáljunk, *újítást* csináljunk.

Nagy megfontolással és körültekintő óvatossággal kell egy iskola-faj reorganizációjához nyúlni, mert különben következményeiben egy egész generáció sorsát megronthatja.

Iskoláink reformjánál nemcsak a történeti fejlődést, tradíciót, hanem az egész közoktatásügy rendszerét is figyelembe kell venni. Annaira megszokott tagozat már s közoktatásunk rendszerébe törvényes alapon is szervelesen beillesztett közép- és polgári iskoláink négy osztálya, melynek a minősítő törvény is biztosít jogokat, hogy a kereskedelmi iskolának a harmadik osztályhoz való kapcsolása csak zavarokat okozna. Nem így Ausztriában, hol a polgári iskola III. osztályából azért vehetik fel könnyen a kereskedelmibe a tanulókat, mert ott a polgári iskolák három osztályúak.

Az egységes középiskola eszméjében, tervében is bizonyos disharmóniát okozna, ha onnan a polgári iskola 4. osztályát besoroznók a kereskedelmi iskola első (előkészítő) osztályául. Bár nem tagadjuk, hogy ennek előnyét kiaknázhathá a kereskedelmi iskola saját szakcéljaira.

Kereskedelmi iskoláinknak felfelé való kibővítését, a fentebb kifejtett okok miatt pedig még kevésbé helyeselhetjük, mert ezidő szerint egyáltalán nem látjuk — kulturális, közgazdasági tekintetben — a célszerű revízióval indokolható szükségességét.

Miért terhelnök ezzel még jobban a tanulót és szülőt, mikor még az eddigi kezet is elég nehéz kötelezettséget ró azokra és az iskolafenntartókra. Mert az is egy argumentum, hogy az iskola fenntartóktól szintén nagy áldozatokat követelne még egy osztály szervezése. Aztán minek a fölösleges áldozat, mikor a negyedik évfolyam

sem biztosítaná a gyakorlati készséget, mit csak az élet praxisa adhat meg, másrészt minősítő jogosítvány tekintetében sem nyújtana több előnyt a mai hároméves iskoláknál.

Ellenkezőleg, a tanulónak, szülőnek, társadalomnak, szociális érdekeknek és gazdasági életnek kára és sérelme lenne abból, ha az eddig három év után megadott kereskedelmi, köztisztviselői s katonai kedvezményes minősítő jogok a negyedik évhez kapcsolatnának s így még egy évig mesterségesen visszaszorítanák az életbe vágyó ifjút.

Továbbá változatlanul volna hagyandó a revíziónál a kereskedelmi iskolák három éves tanfolyama a polgári iskolák tervbe vett reformjára való tekintettel is, mely reform a kereskedelmi iskola ügyét is érinti, miként ennek a reorganizációjánál nem maradhat figyelmen kívül a másik rokon intézmény.

Az sem utolsó ellenvetés, ami a felső kereskedelmi iskolák negyedik éve ellen támasztható, hogy a negyedik év esetleges bekövetkezése magasabbra emelné a kereskedelmi akadémiák (kereskedelmi főiskoláink) követelményeit, ami szintén fölösleges túltengés lenne.

Mindezekből az a tanulság, hogy kövessük a helyes közéletet és ne veszítsük el a reális talajt lábunk alatt s ne kövessük a gazdasági tanintézetek példáját, melyekből egyszerre akadémiákat csináltak s ezáltal hazánk gazdasági középoktatásán nagy hézag támadt.

A közgazdasági oktatás helyes reformjára továbbá azt a közérdekű észrevételt nyilváníthatjuk, hogy a mezőgazdasági, ipari és kereskedelmi ágak szolgálatában álló intézményeknek egymás működését kölcsönösen támogatniuk szükséges. E kapcsolatos érdekek összehangozóvá tételét a közgazdasági politika is programmszerűen hirdeti. Annál inkább feltűnő tehát és sérelmes s ezt szervezeti hibának tartjuk, hogy az újonnan reformált gazdasági akadémiákba — a felső kereskedelmi iskolát végzett ifjak fölvételeit korlátozó intézkedéssel megszorították.

Ez ellen ez alkalommal is felszólalunk és kívánjuk a kereskedelmi érettségi bizonyítványnak a gazdasági akadémiába való felvételhez biztosított eddigi általános jogosítványát továbbra is. Ezt a közszükség is indokolja, mert gazdáink kereskedelmi képzettségében hiány van. Jó gazda csak az lehet, aki egyszersmind az üzlethez is ért. A mezőgazda csak úgy tudja megfelelően értékesíteni és forgalomba hozni terményeit, ha ehhez megvan a kereskedelmi szakértelme. Egy modern gazdának a szántáson, aratáson kívül jártasnak kell lennie a kereskedelmi üzlettanban s a kereskedés technikájában.

Ezért a szükséges kereskedelmi szakismereteket már a gazdasági tanintézetek tantervében kellene felölelni; továbbá nem megnehezíteni, hanem megkönnyíteni kellene a kereskedelmi iskolai abiturien-

seknek a gazdasági akadémiákba való fölvételt. A kereskedelmi és gazdasági akadémiákba való fölvétel és átlépés viszonyossága nemcsak az illető ifjakkak válik nagy előnyére, hanem a közgazdaságra is, amely téren majd működni fognak.

A felső kereskedelmi iskoláknak revíziójára nézve pedig ismételjük fentebb kifejtett véleményünket s azokhoz csatlakozunk, akik a hároméves tanfolyam fenntartása mellett s leginkább a fölfelé való kibővítés ellen emelték föl szavukat. *Mert a revízió célszerűen megoldható az iskolák mai keretében is és megfelelően javítani lehet a panaszolt állapotokon.* És pedig: 1. minimális tantervvel; 2. a rokontárgyak összefoglalásával, új tárgyak mellőzésével, helyes methodikai eljárással; 3. a vizsgálatok és iskolai adminisztráció korlátozásával, egyszerűsítésével; 4. a tanárképzés reformálásával s 5. általában gyakorlatiasabb szellemmel és speciális irányzatú oktatással. Ehhez képest ne vonjuk valamennyit kizárólag egy sablonra, hanem engedjünk egyik-másik vidék speciális szükségletére, iparára való tekintettel egy-egy időszakra speciális kurzusokat is szervezni, mint ahogy például a késmárki felső kereskedelmi iskolánál eredményes kísérletek folynak a textil-ipari tanfolyammal. Másutt meg, például erdős vidékeken, ahol a faipar virágzik, ilyen tanfolyamokat lehetne föllállítani. Ezáltal is közelebb jutnánk ahhoz a hazafias célhoz, hogy ipari, kereskedelmi s gazdasági vállalataink magyar szakértőket alkalmazzanak s ne idegeneket.

Végül még csak azt jegyezzük meg, hogy a végleges organizáció feladata lenne az is, hogy a kereskedelmi iskolákat geográfiai és közgazdasági helyi szükségletek szerint osszák szét, ha már nem lehet beszüntetni a nagy számban (38) működő iskolák közül egyet sem. E tekintetben a multból tényleg anomáliák maradtak fenn, amelyeknek rendezése érdekében igen sokat tehet a jelenlegi kormány, mely legközelebb határozni fog a felső kereskedelmi iskolák revíziójának végrehajtása céljából a főbb elvekre nézve.

Meg vagyunk győződve, hogy a kormány kulturpolitikája ebben a kérdésben is úgy fog dönteni, hogy az intézmény létesítését, fejlesztését és reformját a célnak megfelelően, a közszükséghez, a gazdasági élethez, országos szempontokhoz szabja.

KIRCHNER BÉLA.